

Sygn. akt I CZ 47/13

POSTANOWIENIE

Dnia 23 maja 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Antoni Górski (przewodniczący)

SSN Irena Gromska-Szuster (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Strzelczyk

w sprawie z wniosku Ministra Sportu i Turystyki
przy uczestnictwie Polskiego Związku Curlingu w W.
o zawieszenie w czynnościach,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 23 maja 2013 r.,
zażalenia wnioskodawcy na postanowienie Sądu Okręgowego w W.
z dnia 21 lutego 2013 r.,

oddala zażalenie.

Uzasadnienie

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 21 lutego 2013 r. Sąd Okręgowy w W. odrzucił skargę kasacyjną Ministra Sportu od postanowienia tego Sądu z dnia 9 maja 2012 r. oddalającego apelację Ministra od postanowienia Sądu pierwszej instancji oddalającego jego wniosek złożony na podstawie art. 23 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz. U. Nr 127, poz. 857 ze zm., dalej: „ustawa o sporcie”) o zawieszenie w czynnościach władz Polskiego Związku Curlingu.

Sąd Okręgowy wskazał, że przedmiotowa sprawa toczyła się w postępowaniu nieprocesowym przed sądem rejestrowym, wobec czego dopuszczalność skargi kasacyjnej reguluje art. 519¹ § 3 k.p.c., zgodnie z którym w postępowaniu rejestrowym skarga kasacyjna przysługuje tylko w sprawach o wpis lub wykreślenie podmiotu podlegającego rejestracji, a zatem w innych sprawach, w których właściwy jest sąd rejestrowy skarga kasacyjna nie przysługuje, co dotyczy także sprawy o zawieszenie w czynnościach władz związku sportowego, która nie jest sprawą o wpis ani wykreślenie z rejestru tego związku. Skarga kasacyjna podlegała zatem odrzuceniu na podstawie art. 398⁶ § 2 w zw. z art. 519¹ § 3 k.p.c. jako niedopuszczalna.

W zażaleniu na powyższe postanowienie Minister Sportu zarzucił naruszenie art. 519¹ § 3 w zw. z art. 694¹ k.p.c. przez przyjęcie, że rozpoznawana sprawa toczyła się w postępowaniu rejestrowym oraz art. 519¹ § 1 k.p.c. przez niezastosowanie tego przepisu, mimo że sprawa ta jest sprawą z zakresu prawa osobowego. Wnosił o uchylenie zaskarżonego postanowienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rację ma skarżący stwierdzając, że choć przedmiotową sprawę rozpoznawał sąd rejestrowy, to jednak nie toczyła się ona w postępowaniu rejestrowym, w rozumieniu art. 519¹ § 2 k.p.c.

Z dniem 1 lipca 2000 r., a więc z dniem wejścia w życie ustawy z dnia 24 maja 2000 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, ustawy

o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz ustawy o komornikach sądowych i egzekucji (Dz. U. Nr 48, poz. 554), przepis art. 519¹ k.p.c. otrzymał nowe brzmienie, natomiast od dnia 1 stycznia 2001 r., gdy weszła w życie ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (jedn. tekst: Dz. U. z 2001 r. Nr 17, poz. 209 ze zm.), w kodeksie postępowania cywilnego w części pierwszej, księdze drugiej, tytule II zamieszczony został nowy dział VI(1) pt. „Postępowanie rejestrowe” zawierający art. 694¹ - 694⁸. W świetle tych przepisów obecnie odróżnia się postępowanie przed sądem rejestrowym od postępowania rejestrowego. Zgodnie z art. 694¹ k.p.c., postępowanie rejestrowe, w rozumieniu powyższych przepisów, to tylko postępowanie w sprawach o wpis (wykreślenie) w Krajowym Rejestrze Sądowym (§ 1) i odpowiednio postępowanie o wpis (wykreślenie) w innych rejestrach prowadzonych przez sądy (§ 2). Nie jest natomiast postępowaniem rejestrowym, postępowanie prowadzone wprawdzie przed sądem rejestrowym ale nie dotyczące wpisu ani wykreślenia z rejestru lecz tzw. czynności pomocniczych i nadzorczych należących do tego sądu.

Podjęmowanie przez sąd rejestrowy rozmaitych czynności pomocniczo-nadzorczych przewidują przepisy bardzo wielu ustaw, w tym między innymi art. 182 § 4 k.s.h., art. 185 § 1 i 2 k.s.h., art. 237 k.s.h., art. 603 § 1 k.p.c., art. 29-31 ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. - Prawo o stowarzyszeniach (jedn. tekst: Dz. U. z 2001 r., Nr 79, poz. 855 ze zm.), jak również art. 23 ust. 1 i 2 w zw. z art. 22 ust. 1 pkt 4 ustawy o sporcie, zgodnie z którym sąd rejestrowy na wniosek ministra właściwego do spraw kultury fizycznej może w drodze postanowienia zawiesić w czynnościach władze polskiego związku sportowego lub rozwiązać taki związek, jeżeli jego działalność wykazuje rażące lub uporczywe naruszenie prawa albo postanowień statutu i nie ma warunków do przywrócenia działalności zgodnej z prawem lub statutem.

Wskazane wyżej postępowanie pomocniczo- nadzorcze prowadzone przez sąd rejestrowy nie jest postępowaniem rejestrowym, a zatem nie dotyczy go przepis art. 519¹ § 3 k.p.c. regulujący dopuszczalność skargi kasacyjnej w postępowaniu rejestrowym, a więc w postępowaniu o wpis (wykreślenie) w Krajowym Rejestrze Sądowym i innych rejestrach prowadzonych przez sądy.

O dopuszczalności skargi kasacyjnej w tzw. sprawach pomocniczo-nadzorczych prowadzonych przez sąd rejestrowy decydują zatem zasady ogólne określone w art. 519¹ k.p.c., w tym przypadku w art. 519¹ § 1, a więc to, czy chodzi o postanowienie co do istoty kończące postępowanie w sprawie z zakresu prawa osobowego, rzeczowego i spadkowego, gdyż w takich sprawach toczących się w postępowaniu nieprocesowym przysługuje skarga kasacyjna, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Ponieważ brak przepisu szczególnego, który wyłączałby skargę kasacyjną w rozpoznawanej sprawie o zawieszenie w czynnościach władz polskiego związku sportowego na podstawie art. 23 ust. 1 pkt 1 ustawy o sporcie, rozważenia wymaga, czy jest to sprawa z zakresu prawa osobowego, gdyż oczywiste jest, że nie należy ona do kategorii spraw z zakresu prawa rzeczowego ani spadkowego.

Jak słusznie wskazał Sąd Najwyższy (porównaj między innymi postanowienie z dnia 25 stycznia 2001 r. III CKN 1454/00, OSNC 2001/7-8/116 i z dnia 6 lutego 2003 r. IV CZ 3/03, niepubl.), sprawy z zakresu praw wymienionych w art. 519¹ § 1 k.p.c. regulowane w kodeksie postępowania cywilnego definiować należy, dla potrzeb określenia ich przynależności do wymienionych w tym przepisie kategorii przedmiotowych, zgodnie ze wskazaniem systematyki kodeksu postępowania cywilnego. Gdy chodzi natomiast o sprawy toczące się w postępowaniu nieprocesowym, uregulowane poza tym kodeksem, właściwe do określenia ich przynależności do jednej z tych kategorii będzie posłużenie się ogólnymi definicjami, określającymi poszczególne działy prawa. Zgodnie z tym do działu prawa osobowego należy prawo, które reguluje między innymi kwestie zdolności prawnej i zdolności do czynności prawnych osób fizycznych i prawnych.

Rozważając zatem, czy przysługuje skarga kasacyjna w sprawie prowadzonej w postępowaniu nieprocesowym przed sądem rejestrowym o zawieszenie w czynnościach władz polskiego związku sportowego na podstawie art. 23 ust. 1 pkt 1 ustawy o sporcie trzeba ocenić, czy jest to sprawa z zakresu prawa osobowego, w rozumieniu art. 519¹ § 1 k.p.c.

Pośrednio, na pytanie to udzielił odpowiedzi przeczącej Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 27 czerwca 2002 r. IV CZ 63/02 (OSNC z 2003 r., nr 10, poz. 138), w którym rozważając kwestię dopuszczalności skargi kasacyjnej w postępowaniu pomocniczo-nadzorczym toczącym się przed sądem rejestrowym w sprawie o upoważnienie do zwołania nadzwyczajnego walnego zgromadzenia akcjonariuszy występujących z takim wnioskiem na podstawie art. 401 § 1 k.s.h. stwierdził, że sprawy z zakresu postępowania pomocniczo-nadzorczoego prowadzonego przez sąd rejestrowy w stosunku do podmiotu wpisanego do rejestru nie należą do żadnego z rodzajów spraw, w których art. 519¹ k.p.c. przewiduje skargę kasacyjną, a zatem w takich sprawach skarga kasacyjna jest niedopuszczalna.

Natomiast w postanowieniu z dnia 20 kwietnia 2011 r. I CZ 21/11 (OSNC-ZD z 2012 r., nr 2 poz. 32) Sąd Najwyższy rozważając dopuszczalność skargi kasacyjnej w sprawie o orzeczenie zgodności działania fundacji z przepisami prawa i statutem oraz z celem, w jakim została ustanowiona, toczącej się w postępowaniu nieprocesowym na podstawie art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (tekst jedn.: Dz. U. z 1991 r. Nr 46, poz. 203 ze zm., dalej: „ustawa o fundacjach”) uznał, że jest to sprawa z zakresu prawa osobowego w rozumieniu art. 519¹ § 1 k.p.c., a zatem skarga kasacyjna w niej przysługuje. Sąd Najwyższy stwierdził, że za takim stanowiskiem przemawia to, iż sądowe postępowanie nadzorcze unormowane w art. 12 ust. 1 ustawy o fundacjach w zasadniczy sposób dotyka fundacji jako osoby prawnej, może bowiem doprowadzić do zawieszenia jej statutowych organów i wyznaczenia zarządcy przymusowego, a nawet wpłynąć na samą istotę bytu prawnego fundacji.

Choć postępowanie prowadzone na podstawie art. 12 ust. 1 ustawy o fundacjach toczy się przed sądem rejonowym w zwykłym trybie nieprocesowym, jest w istocie także postępowaniem nadzorczym sądu i jego cel jest taki sam, jak postępowania nadzorczoego prowadzonego przed sądem rejestrowym na podstawie art. 23 ust. 1 pkt 1 ustawy o sporcie, a zatem rozważenia wymaga, czy stanowisko zajęte przez Sąd Najwyższy we wskazanym wyżej postanowieniu z dnia 20 kwietnia 2011 r. może być odniesione odpowiednio także do rozpoznawanej sprawy, jak sugeruje skarżący.

Rozważając tę kwestię w kontekście wskazanych wyżej bardzo licznych kompetencji pomocniczo - nadzorczych sądu rejestrowego i sądu orzekającego w zwykłym trybie nieprocesowym, dotyczących działania osób prawnych i ich organów, należy przede wszystkim przyjąć, że pojęcie sprawy z zakresu prawa osobowego, w rozumieniu art. 519¹ § 1 k.p.c. musi być wykładane ściśle. Za taką sprawę może być uznana jedynie sprawa, która w swoim końcowym rozstrzygnięciu bezpośrednio decyduje o samym bycie (istnieniu) osoby prawnej lub jej zdolności do czynności prawnych. Spośród rozlicznych czynności sądu o charakterze pomocniczo- nadzorczym dotyczących działania osoby prawnej i jej organów tylko takie, które mają charakter władczy i prowadzą bezpośrednio do unicestwienia bytu osoby prawnej lub pozbawienia jej zdolności do czynności prawnych, mogą być zaliczone do spraw z zakresu prawa osobowego, w rozumieniu art. 519¹ § 1 k.p.c. Taka wykładnia zgodna jest z celem czynności pomocniczo- nadzorczych sądu oraz funkcją skargi kasacyjnej, jako nadzwyczajnego środka odwoławczego, chroniącego przede wszystkim interes publiczny i przysługującego tylko w sprawach najwyższej wagi. Czynności pomocniczo-nadzorcze, które wprawdzie dotyczą działania osoby prawnej i jej organów, jednak mają charakter jedynie doraźny i naprawczy, służący szybkiej sanacji czynności organów podjętych niezgodnie z prawem, statutem czy celem powołania osoby prawnej, jak również zmierzające do zapewnienia prawidłowości działania osoby prawnej w przyszłości, nie dotycząc bezpośrednio ani ściśle zdolności prawnej i zdolności do czynności prawnych takiej osoby, a tym samym nie mogą być uznane za należące do zakresu prawa osobowego, w rozumieniu art. 519¹ § 1 k.p.c. W sprawach, w których je podjęto nie przysługuje zatem skarga kasacyjna.

Taki charakter ma postanowienie sądu rejestrowego wydawane na podstawie art. 23 ust. 1 pkt 1 ustawy o sporcie. Jego celem jest bowiem przerwanie działalności władz związku sportowego naruszających prawo lub postanowienia statutu i doprowadzenie do jak najszybszych wyborów nowych władz. Zgodnie z art. 23 ust. 2 i 3 ustawy, jeżeli sąd zawiesi w czynnościach władze polskiego związku sportowego, wyznacza kuratora, któremu przysługują określone w statucie uprawnienia zawieszonych w czynnościach władz polskiego związku

sportowego i który jest obowiązany do przeprowadzenia, w terminie 6 miesięcy od dnia wyznaczenia, wyborów nowych władz polskiego związku sportowego. Wydanie przez sąd rejestrowy postanowienia, o którym mowa w art. 23 ust. 1 pkt 1 ustawy o sporcie nie pozbawia polski związek sportowy zdolności prawnej ani zdolności do czynności prawnych jak również w żaden sposób jej nie ogranicza, ma charakter doraźnych czynności naprawczych zmierzających do szybkiego wyboru nowych władz związku i uzdrowienia jego działalności. Prowadzi to do wniosku, że sprawa o wydanie przez sąd rejestrowy postanowienia o zawieszeniu w czynnościach władz polskiego związku sportowego na podstawie art. 23 ust. 1 pkt 1 ustawy o sporcie nie jest sprawą z zakresu prawa osobowego, w rozumieniu art. 519¹ § 1 k.p.c. i nie przysługuje w niej skarga kasacyjna.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 1 i 3 k.p.c. oddalił zażalenie.